

SURADNE USTANOVE

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Hrvatsko knjižničarsko društvo, Komisija za katalogizaciju
Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti
Hrvatski državni arhiv
Muzejski dokumentacijski centar
Muzej za umjetnost i obrt
Hrvatski prirodoslovni muzej

UPRAVLJANJE I ORGANIZACIJA RADA

Upravni odbor

Financijski tajnik

Stručni odbor

Radna grupa za model i strategiju razvoja
Radna grupa za kataložni opis (HKD)
Radna grupa za odrednice i redalice (HKD)
Radna grupa za katalogizaciju (NSK)
Radna grupa muzejskih djelatnika
Radna grupa arhivskih djelatnika

Urednik
Ana Vukadin

Kontakt
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Hrvatske bratske zajednice 4
10 000, Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 1 6164 023 / +385 6164 130
npk.koordinator@nsk.hr

Više o projektu: <http://npk.nsk.hr/>

Nakladnik
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Za nakladnika
Dunja Seiter-Šverko

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak
Jelena Balog Vojak

Dizajn loga
Barbara Sabo

Tisak
Tiskara Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Naklada
1000 primjeraka

PROJEKT

NACIONALNI PRAVILNIK ZA KATALOGIZACIJU IZRADA, OBJAVLJIVANJE I ODRŽAVANJE 2013.-2016.

00010001000000100010000001000100
00001000100000010001000000100010
00000100010001000100010001010001
00000010100010000001010001000000
10100010000001010001000000101000
10000001010001000000101000100000
01010001000000101000100000010100
01000000101000000101000000101000
0001010000001010000001010000001

NACIONALNI PRAVILNIK ZA KATALOGIZACIJU IZRADA, OBJAVLJIVANJE I ODRŽAVANJE 2013.-2016.

Projekt *Nacionalni pravilnik za katalogizaciju - izrada, objavljivanje i održavanje* započeo je 2013. U njegovu provedbu uključene su sve tri baštinske zajednice - knjižničarska, arhivistička i muzejska, kao i akademska zajednica, odnosno oni njezini odjeli koji se vezuju na baštinski sektor, a svoj će interes u njemu pronaći i zajednica nakladnika, autora i stvaratelja analogne i digitalne građe.

Tehnološke promjene u izradi knjižničnih kataloga, posebno online nacionalnih i međunarodnih skupnih kataloga nastalih uzajamnom katalogizacijom, koje racionaliziraju kataložne postupke, ekonomski pritisci za snižavanjem troškova katalogiziranja i za pojednostavljenjem katalogizacije, stalan rast nakladničke proizvodnje, diversifikacija medija, novi oblici elektroničkog nakladništva i pojava mrežnih izvora informacija, te potreba što učinkovitijeg odgovora na sve veća očekivanja i potrebe korisnika, potaknuli su preispitivanje odnosa između bibliografskih elemenata opisa i potreba korisnika. Rezultat toga su međunarodni dokumenti koje je objavila IFLA između 1998. i 2011.: konceptualni modeli za bibliografske podatke (FRBR), autorizirane podatke za imena (FRAD) i predmete (FRSAD), te objedinjeno izdanje ISBD-a. Daljnji razvoj prema tehnologijama semantičkog weba i povezanim otvorenim podacima (*linked open data*) potaknuo je predstavljanje navedenih IFLA-inih standarda u formatu RDF u svrhu objavljivanja bibliografskih podataka kao povezanih podataka.

Važeći kataložni pravilnik u *knjižničnoj zajednici*, *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga* Eve Verona temeljen na međunarodnim dogovorima o strukturi i načelima izrade abecednih kataloga (Pariz, 1961.) i međunarodnom standardu za bibliografski opis omeđenih publikacija (ISBD, 1971.) izrađen je za okruženje u kojem dominira analogna građa i katalog na listićima. U kataložnoj praksi pravilnik se nadopunjuje propisima specijaliziranih bibliografskih standarda ISBD za opis različitih vrsta građe, kao što su npr. tiskane muzikalije, kartografska građa, stara građa (antikvarna), serijske i elektroničke publikacije.

Muzejska zajednica ne bilježi tradiciju jedinstvenih kataložnih pravila za obradu raznolike muzejske građe i dokumentacije što je preduvjet za izgradnju suvremenih računalno potpomognutih umreženih sustava. Muzeji se u svojoj praksi pri katalogizaciji muzejske građe služe uz vlastiti pravilnik propisan zakonom o muzejima i pojedinim propisima i standardima knjižnične zajednice.

Arhivistička zajednica se uz vlastite propise određene zakonom o arhivskom gradivu i arhivima te međunarodne standarde kao što su ISAD(G) i ISAAR(CPF), služi djelomično i propisima i standardima knjižnične zajednice.

Opseg

Pravilnik za katalogizaciju propisuje uvjete za opis, identifikaciju i pristup jedinicama građe koje se nalaze ili se mogu naći u arhivima, knjižnicama, muzejima i sličnim baštinskim ustanovama, na svim dostupnim medijima i u svrhu zadovoljavanja općih i specifičnih potreba korisnika.

Opis jedinice građe u trima baštinskim ustanovama uvjetovan je različitim procesom nastanka (npr. poslovnim procesom), kontekstom postojanja (npr. jedinica građe kao zapis arhivskog gradiva, jedinica građe u knjižnici, objekt u muzeju i dokumentacijska građa), poimanja vrste građe odnosno gradiva unutar određene zbirke (npr. je li jedinica arhivsko gradivo, knjižnična ili muzejska građa) te standardima i propisima pojedine stručne zajednice. Nastanak nove vrste građe i razvoj medija (npr. transmediji) stavljaju dodatne zahtjeve na opis građe.

Upotreba

Pravilnik donosi propise za detaljnu razinu opisa i pristupa jedinici građe, čime može udovoljiti određenim bibliografskim aktivnostima u nekoj baštinskoj ustanovi.

Definiranjem manjeg broja obveznih elemenata osigurava se identifikacija i pronalaženje jedinice građe bez obzira na njenu kategorizaciju ili kontekst postojanja.

Cilj

S ciljem udovoljavanja specifičnih potreba arhivske, knjižnične i muzejske zajednice i potreba njihovih korisnika u odnosu na izradu zajedničkih pravila za opis jedinice građe te izbor i oblik imena za pristupnice toj građi, pravilnik treba:

- primarno propisati sadržaj podataka, a sekundarno pravila za njihov prikaz;
- uskladiti propise za iskazivanje sadržaja podataka i njihovih vrijednosti sa standardima semantičkog weba odnosno povezanih podataka (RDF tripleta);
- izbjeći normizaciju koja bi bila sama sebi svrhom;
- dati prednost veznoj strukturi, tj. odnosima između entiteta i njihovih instanci (npr. između oblika imena);
- koristiti nazivlje usklađeno s konceptualnim modelima, tj. obitelji FR, uz izričito iskazivanje odnosa (usklađenost, ne prevođenje) tog nazivlja sa srodnim nazivljem stručnih zajednica gdje god je potrebno;
- strukturom pratiti postupke obrade građe;
- iskazati ciljeve odnosno zadatke kataloga tj. postupke korisnika u odnosu na elemente opisa kako bi se omogućilo pronalaženje, identifikiranje, odabir i dobivanje jedinice građe, te kretanje katalogom i izvan njega.

Načela

Načela za izradu pravilnika zasnivaju se na načelima koje je donijela IFLA u dokumentu *Izjava o međunarodnim kataložnim načelima*, 2009., čija je svrha „osigurati dosljedan pristup deskriptivnoj i predmetnoj katalogizaciji svih vrsta bibliografskih jedinica“:

1. Primjerenost korisniku
Odluke koje se donose prilikom izrade opisa i nadziranih oblika imena za pristup trebaju uzeti u obzir korisnika.
2. Opća uporaba
Normalizirani rječnik koji se upotrebljava u opisu i pristupu treba biti usklađen s rječnikom većine korisnika.
3. Prikazivanje
Opisi i nadzirani oblici imena trebaju se temeljiti na opisu kojim se opisuje entitet sam.
4. Točnost
Opisani entitet treba biti vjerno prikazan.
5. Dostatnost i nužnost
Trebaju uključiti samo one elemente opisa i nadziranih oblika imena za pristup koji su potrebni kako bi se udovoljilo postupcima korisnika i koji su bitni za jedinstvenu identifikaciju entiteta.
6. Značajnost
Podatkovni elementi trebaju biti bibliografski značajni.
7. Ekonomičnost
Kad postoje alternativni načini postizanja cilja, potrebno je odabrati onaj koji unapređuje ekonomičnost (tj., najmanji trošak ili najjednostavniji pristup).
8. Ujednačenost i normizacija
Opisi i izrada pristupnica trebaju biti normirani u opsegu i mjeri koja je moguća. Time se omogućuje veća ujednačenost i povećava mogućnost dijeljenja bibliografskih i autoriziranih podataka.
9. Integracija
Opisi svih vrsta građe i nadziranih oblika imena entiteta trebaju se temeljiti na zajedničkom skupu pravila u opsegu koji je moguće postići.

Pravila u kataložnom pravilniku trebaju biti obranjiva i ograničena. Poznato je da su u nekim situacijama navedeni ciljevi međusobno isključivi te je potrebno izabrati obranjivo, praktično rješenje.